

Рўза ва тақво

05:00 / 13.01.2017 4007

Аллоҳ таоло айтади: “Эй имон келтирганлар, сизларга ҳам худди аввал ўтган (қавм)ларга фарз қилинганидек, рўза фарз қилинди. Шояд тақво қилсаларингиз” (Бақара, 183).

Рўза араб тилида “совмун” ёки “сийамун” деб юритилади. Луғатда бу сўз “бирон феъл ёки сўздан ўзини тийиб туриш” маъносини англатади. “Лисанул-араб” луғатида “сийамун” сўзи шаръий истилоҳда “таом, ичимлик, жинсий яқинлик ва фойдасиз сўзлардан тийилиш” мазмунига эга экани айтилган. Шундан ҳам билиш мумкинки, рўза фақат овқат, ичимлик ёки бошқа ейиладиган нарсалардан сақланишгина эмас, балки рўза аввало номаъқул ишлар, ножоиз ҳатти-ҳаракат ва қайтарилган сўзларни тарк этишни ҳам ўз ичига олади. Рўзани фақат моддий тарафлама тушуниш нотўғри. Аслида рўзадан кўзланган мақсад банданинг руҳий покланишидир.

Юқоридаги оятда Аллоҳ таоло бандалар эътиборини рўзанинг муҳим жиҳатига қаратиб, “шояд тақво қилсаларингиз” демоқда. Бу рўзадан кўзланган асосий мақсад тақво қилиш, қайтарилган ишлардан қайтиш эканига далолат қилади. Бунга кўплаб ҳадиси шарифларда алоҳида урғу берилган.

بُرِّمَ لَسْوَةٍ لَعَلَّهَا لَوُوسَرَلْ اَقْ: لَاقُ هُنَّ عُلَلْ اِيضَرَّ رِيْرُهُ يَبَّ اَنْ ع
هَاور. رَسَلْ اِلْ اِيْ قُ نَمُ هَلْ سِيْلْ مِ اَقْ بَرُوْعُ وُجَلْ اِلْ اِيْ صُ نَمُ هَلْ سِيْلْ مِ اَص
حِيْحْ صُ هُنَّ سَوُ هَجَامُ نَبَاوِيْ اَسْنَلْ ا

Абу Ҳурайра розийаллоҳу анҳу Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилади: “Шундай рўзадор борки, унинг рўзаси фақатгина очликдан бошқаси нарса эмас. Кечаси туриб намоз ўқувчи (шундай банда) борки, унинг (намозда) туришидан фақатгина уйқусизлик

Абу Саид Худрий розийаллоҳу анҳу Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шундай деганларини ривоят қилади: “Кимки Рамазон рўзасини тутиб, унинг ҳадларини билса, сақланиш лозим бўлган нарсалардан сақланса, унинг ўтган гуноҳлари кечирилади” (Аҳмад, Ибн Ҳиббон, Байҳақий, Абу Яъло ва Абу Нуайм ривояти. Ривоят санади заиф).

Рўза гуноҳларга каффорат бўлишини ҳаммамиз биламиз. Аммо барча рўза тутувчиларнинг ҳам гуноҳлари кечирилавермас экан. Бунинг учун рўзани ихлос билан, Аллоҳга тақво билан тутиш талаб этилади.

مَلَمٌ مِّنْ مَّوَدِّعَيْ لَعَلَّ لِيَصِلَ إِلَى لَوْلَا لَوْ سَرَّ لَأَقْبَلُ عُنْوَ لَلِضَرَّةِ رِيَّ بَأَنْ عَو
هُ أَوْرُ. هَبَّ أَرْشَوْهُ مَاعَطَ عَدِي نَأْيُ فُجَّحَ لَلِسَّيْلِ فَبَلَمَّ عُلَّ أَوْ رُوْزَلَا لَوْ قَدْ عَدِي
نُبَّ أَوْ دَمَّ حُ أَوْ هَجَامُ نُبَّ أَوْ يَرْبُ كُ لَلِ نُنَّ سَلَّ يَفِيَّ نَّ أَسَّ نَلَّ أَوْ يَذْمُ رَّتَّ لَلِ أَوْ دَوَادُ وَبَأُ وَيَرْأُ حُبَّ لَلِ
نَّ أَبِحُ نُبَّ أَوْ مَيَّ نَخ.

Абу Ҳурайра розийаллоҳу анҳу Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилади: “Ким (рўзадор ҳолида) ёлғон сўз ва унга амал қилишни ташламаса, Аллоҳ таоло у банданинг таом ва ичимлигини тарк қилишига муҳтож эмас” (Бухорий, Абу Довуд, Термизий, Насоий[1], Ибн Можа, Аҳмад, Ибн Хузайма ва Ибн Ҳиббон ривояти).

Аллоҳ банданинг кун бўйи оч юришига ҳам, бир қултум сув ичмай ташналик машаққатини тортишига ҳам муҳтож эмас. Аллоҳ бандаларга шундай меҳрибонки, рўза орқали улар кўпроқ савоб тўплашлари ва қалбларини поклаб олишларини хоҳлайди. Аслида бизнинг рўза тутишимиз руҳан покланишимизга Аллоҳ асло муҳтож эмас. Бу нарсалар фақат ўзимизга фойда. Аллоҳ рўзани фарз қилган экан, деб рўза тутгандан кейин ўзимизни Аллоҳга бирон нарса ўтказиб қўйгандек тутмаслигимиз керак. Аслида нима амал қилсак, барчаси ўзимиз учун. Аллоҳ эса бандаларга фақат ва фақат яхшилиқни раво кўради, бахт саодатга эришишлари, охирадда нажот топишларини хоҳлайди.

Юқоридаги ривоятда банда энг кўп содир этадиган гуноҳ алоҳида зикр қилинмоқда. Қўл ёрдамида гуноҳ қилишдан кўра тил билан гуноҳ қилиш кўп учрайди. Тил билан қилинадиган гуноҳлар ичида энг кўп учрайдигани бу шубҳасиз ёлғондир. Қайси банда рўза тутиб, ёлғончиликни ташламас экан, бундай банданинг оч юриши Аллоҳга керак эмас.

Аллоҳ бандалар ибодатини қабул қилишда асосан ботиний жиҳатга, банданинг қалб ҳолатига назар солади. Баъзи рўзадорлар борки, улар рўза тутиб, кун бўйи ғийбат, чақимчилик, тухмат, бўҳтон ва шу каби гуноҳлар кўчасидан бери келмайдилар. Бундай “рўзадорлар”нинг рўза тутгани фақат ифтор маҳалда эсларига келади.

Биз тонгда оғзимизни ёпганимизда уни ёлғон ва ҳаром сўзлардан, кўзимизни номаҳрамларга боқишдан, қўлимизни зулмдан, оёғимизни маъсиятга қадам босишдан тўсишни унутмаслигимиз лозим. Шундагина кўзланган мақсад ҳосил бўлади.

Шундай ҳоллар бўладики, банда рўзадор бўла туриб ўзи хоҳламаган тарзда ўзгалар билан тортишишга, ўзини ҳимоя қилишга тўғри келиб қолади. Бундай вазиятда қандай йўл тутишни бизга Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўргатганлар.

إِذَا لَقِيَكَ مَلَكٌ وَسَوَّاهُ فَلْيَعْبُدْهُ لَعَلَّكَ تَكُونُ مِنَ الْمُتَّقِينَ
لَقِيَكَ مَلَكٌ وَسَوَّاهُ وَأَمَّا أَشْرُؤُكُمْ إِنِّي لَفِي الْجَنَّةِ الْكُبْرَى
يَفِيئُ اسْمُ نِوَادٍ وَبِأُوهَلْ طُفَّلِلْ أَوْ مِلْسُ مَوِي رَاحُ بِلْ أَوْ رُ
يَلْعَيْ وَبِأُوهَلْ نَارَبَّ طِلْ أَوْ نَابِحُ نَبْ أَوْ دَمَحُ أَوْ كِلْ أَوْ هَجَامُ نَبْ أَوْ
يَرَبُّ كِلْ لَنْ نَسْلِلْ

Абу Ҳурайра розийаллоҳу анҳудан ривоят қилинишича, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганлар: “Сизлардан кимки рўзадор бўлса, бас, уят сўзларни гапирмасин, жоҳиллик қилмасин! Агар биронтаси у билан сўкишмоқчи ё уришмоқчи бўлса, бас у: “Мен рўзадорман, мен рўзадорман”, десин” (Бухорий, Муслим, Абу Довуд, Насоий[2], Ибн Можа, Молик, Аҳмад, Ибн Ҳиббон, Табароний ва Абу Яъло ривояти).

Ҳақиқий рўзадор бошқалар билан тортишиб, ўзининг ҳам, бировнинг ҳам асабини бузиб, рўзаси савобини камайтириб, вақтини зоеъ кетказмайди. Балки орада жанжал чиққан тақдирда ўзининг рўзадор экани, шу сабаб жанжаллашиб ўтиришни лойиқ кўрмаслигини маълум қилади.

Бошқа тарафдан олиб қараганда, банда рўза тутганда, унда тақводорлик ҳисси, руҳий комиллик белгилари пайдо бўлади. Рўза тутган банда Аллоҳни яхшироқ танийди, ибодатларга эътибори ортади, намозда хушуъ пайдо бўлади. Зеро, ихлос билан рўза тутган бандани Аллоҳ тақвога бошлайди.

Рўза пайтида банда таом ва ичимликни тарк қилади. Мана шу иккиси истеъмолида ҳаддан ошиш бандани нафс қулига айлантиради. Рўзадорлик чоғида нафақат таом, балки маънавий жинойтлар, гуноҳлардан тийилишга ҳам ҳаракат қилинади.

Иккинчи тарафдан, рўзадан мақсад тақво ва рўза тутган бандага тақво сари йўл очилар экан, қайси банда рўза тутиб, фақат моддий жиҳатга эътибор берсаю, маънавий рўзани эсдан чиқарса, унинг рўзаси нуқсонли бўлади.

Хулоса қиладиган бўлсак, банда рўзадор ҳолида овқатдан тийилиш билан бир қаторда тили, кўзи, қулоғи ва қўл-оёқларини ножоиз ишлардан сақлаши, тақвога эътибор бериш керак бўлади. Банда рўза тутмаган пайтида ҳам ушбу аъзоларини ҳаром ишлардан тийиши шарт. Аммо, рўзадорлик пайтида бу нарсага кўпроқ эътибор бериш талаб этилади. Зеро, рўзадан мурод тақводир.

[1] Насоий ушбу ривоятда “Ас-сунанул кубро” да келтирган.

[2] Насоий ушбу ривоятни “Ас-сунанул кубро” да келтирган.

**Тошкент шаҳар Шайхонтоҳур тумани бош
имом хатиби Одилхон қори Исмоилов**